

AUSTRIJANCI NA VELIKOM EVROPSKOM ISPITU

“Ova odluka neće nikoga napraviti gubitnikom ili pobjednikom. Njena najvažnija svrha je da se pojača vjera građana u vladavinu prava i demokratije”. Ovim je riječima predsjednik austrijskog Vrhovnog suda, Gerhard Holzinger, 01.07.2016. godine obrazložio odluku o poništavanju rezultata drugog kruga predsjedničkih izbora u Austriji na kojima je 22. maja, veoma tijesno, pobijedio Alexander van Den Bellen - kandidat Zelenih. I ništa tu nema neobično: Slobodarska stranka Austrije (FPO), čiji kandidat je izgubio, uložila je žalbu zbog navodnih nepravilnosti na čak 94 od 117 izbornih mjesta. Kasnije će se utvrditi da su i sami počinili značajne nepravilnosti, a tek će vrijeme pokazati kakve. Sud nije utvrdio malverzacije, ali je utvrdio greške u procesu i zbog značajnog broja takvih grešaka odlučio da u potpunosti poništi rezultate drugog kruga izbora. Svi smo mislili kako je dobro što Norbert Hofer kandidat FPO-a, radikalne, desničarske, ksenofobno-islamofobne stranke nije postao predsjednik Austrije. Mislili smo da bi to moglo negativno utjecati na referendum u Velikoj Britaniji, pojačati identitetsku krizu u EU, skrenuti udesno još jednu važnu članicu EU. Ali sada smo, historijskom presudom ustavnog suda Austrije, koja je iznenadila mnoge, natjerani da se ponovno zamislimo, samo ovoga puta šta sve ovo znači nakon Brexita.

Ako nas išta raduje u ovoj austrijskoj kakofoniji to je prisustvo pravne države koja je neupitna i neumoljiva i to pozdravljamo sa usklikima. Sve ostalo je neizvjesnost koja lako prelazi u panični strah od još jednog populističkog *exita* iz evropske vizije.

Drugi krug izbora između Van Den Bellena i Hoefera bi se mogao ponoviti 22.09. ili čak možda 02.10.2016. godine (Strache i Dodik zajedno u kampanji).

Šta ovo može značiti za Austriju? Šta može značiti za EU? I šta bi eventualno moglo značiti za Balkan i BiH?

Austrija

Ovlasti predsjednika Austrije nisu velike, ali su značajne: predsjednik predstavlja državu u svijetu, potvrđuje članove vlade i državne sekretare te je na taj način jamac (dis)kontinuiteta prvog ešalona državne službe, može raspustiti savezni i pokrajinske parlamente, itd. Rječju, i to je najvažnije, predsjednik je personifikacija austrijskog političkog diverziteta i osoba koja mora balansirati tako što zapravo predstavlja sve Austrijance. Može li Hofer predstavljati 576.000 muslimana u Austriji? Može li predstavljati 13,3% Austrijanaca imigrantskog porijekla? Da ne spominjemo sve one liberalno-građanske orijentacije, zanesenjake koji vole otvoreno društvo multi-identiteta u sinergiji? Odgovor je *ne može* i to je zapravo najveći izazov za austrijsku društvenu koheziju - pobjeda desničara dovela bi do ozbiljne ideološke polarizacije u društvu i mogla bi se reflektirati na naredne parlamentarne izbore, sastav vlade i konačno kurs kojim plovi Austrija.

Na predsjedničkim izborima u maju 2016. godine na izbore je izašlo 4,6 miliona birača od njih 7,4 miliona s pravom glasa. Izlaznost nije toliko sporna koliko je znakovita činjenica da je desničarski kandidat dominirao u ruralnoj Austriji nenaviknutoj na drugačije identitete. Ako je Brexit podijelio Britance, a jeste, dolazak desničara bi u istoj mjeri podijelio Austrijance i uticao konsekvntno na pokušaj zdrave konsolidacije EU.

Izvjescu šansu da na ponovljenim izborima desničarski predsjednići kandidat izgubi ubjedljivije predstavlja karizmatični novi savezni kancelar i lider Socijaldemokratske partije Austrije Christian Kern koji nije političar nego biznismen i koji je malo uspio vratiti povjerenje u politički mainstream. Porede ga sa legendarnim Francom Vranickim koji je također iz biznisa doveden na čelo SPO-a Njemačke ne bi li ga spasio od propasti. I uspio je. Kern sada ima šansu da dobro promisli kakvu će taktiku upotrijebiti ne bi li Van Den Bellena približio oni sumnjičavi koji po pravilu i ne glasaju. Kada je 2000. godine pobijedio Joerg Heider, ne za predsjednika nego za ulazak u saveznu vladu, Brisel je Austriji zaprijetio sankcijama. Ima li trenutna EU, sa jednako ksenofobnim strankama u velikom broju parlamenata EU članica i u samom EU Parlamentu, snage da to ponovi u slučaju da desničar sjedne u predsjedniću fotelju? Nema, jer su ti mehanizmi odavno potrošeni. Njih su zapravo pojele godine bez vizije, bez ideje i spoznaje da EU mora moći jednako funkcionirati i kad je dobro i kad ne ide baš najbolje. Birokratska uljuljanost u blagostanje, samodopadnost, odavno je porušila te crvene linije. Otuda ovaj zaglušujući marš populizma u svim zemljama članicama gotovo bez razlike.

EU

Kao i kod Brexita moglo bi se nadugaćko i naširoko špekulirati o mogućim opcijama, odnosno predviđati da li je bolje što se izbori u Austriji ponavljaju upravo nakon Brexita i cijele ove drame. Ako gledamo pozitivno dobro je što se ponavljaju upravo sada, kada su i najveći skeptici politike počeli da se bave pitanjem budućnosti Evrope, a takvih je u Austriji bilo 1.739.353. Oni su jedini spas od skretanja Austrije udesno, a vrlo slični postoci "uspavanih" Europljana mogu spasiti Evropu od propasti. Oni moraju biti prioritet Kernova, Van Den Bellenova ... djelovanja. Oni ne smiju napraviti grešku koju je napravio bivši kancelar Feymann (morao odstupiti nakon iznenadnog uspona Hoefera u prvom krugu) i ne smiju tim ljudima, koji u pravilu preziru politiku i političare, prići frontalnom političkom kampanjom tipa-glasajte za nas zato što su ovi drugi desničari. Moraju im tresnuti najgrublju istinu u lice da su ovo historijski izbori u koje gleda cijela Evropa, koji mogu imati potencijal da pomognu konsolidaciju ne samo Austrije nego i šire. Moraju im jasno pokazati šta gube ksenofobnim izolacionizmom, a šta dobivaju ako pomognu post-brexitovsku konsolidaciju Evrope; da znaju da to nije puko ponavljanje drugog kruga između ljepuškastog, mlađahnog i dopadljivog Hoefera i omudrijelog umjerenjaka sporih refleksa Van Den Bellena. Oni jasno moraju znati da samim svojim postojanjem mijenjaju stvari - ako iziđu i glasaju onda ih mijenjaju na bolje. Ako ne iziđu onda definitivno jednako snose odgovornost za ono što slijedi. Zato su predstojeći predsjednići izbori vrlo važan post-brexitovski test da li je shvaćena poruka, da li smo spremni za konsolidaciju. Ako se to ne desi u Austriji, a potom za godinu dana u Njemačkoj i Francuskoj s gorčinom u srcu spremni smo se složiti sa procjenom filantropa Georga Sorosa da je ovo početak kraja Evropske unije.

Balkan

Predsjednići kandidat FPO-a dobio je dosta glasova Srba porijeklom sa Balkana zahvaljujući kampanji kojoj se pridružio i predsjednik Republike Srpske, Milorad Dodik, koji ima dobre lične odnose sa predsjednikom FPO-a Stracheom. Sada, ostavimo po strani kako to da imigranti glasaju za stranku sa potpuno anti-imigrantskim programom, naivno misleći, valjda, kako je ta oštrica namijenjena samo onim tamnopusim i muslimanskim imigrantima, ovdje se nameće pitanje šta eventualna pobjeda Hoefera znači za BiH i Balkan? Odgovor je između malo i ništa.

Ako Hoefer pobijedi to još ne znači ništa za kurs kojim do sljedećih izbora plovi austrijska vlada kancelara Kerna koji je na dobrom putu da taj kurs poprilično konsolidira. Neka vrsta kohabitacije bit će neophodna i manevarski prostor Hoefera bit će poprilično sužen. Neće biti u stanju promijeniti mnogo odnose Austrije prema Zapadnom Balkanu koji imaju svoju interesnu pozadinu. Neće biti u prilici ni previše ubrzati, ali ni previše usporiti proces proširenja jer nije prisutan na briselskom nivou. Moći će jedino lično ohrabrivati slične političke tendencije na Balkanu, rizikujući kritike i prezir kod kuće. Takvo igranje sa vatrom na Balkanu može biti opasno i po samu Austriju.

O VPI BH:

Vanjskopolitička inicijativa BH (VPI BH; www.vpi.ba) je domaća nevladina i neprofitna organizacija, osnovana 2004. godine u Sarajevu, posvećena promišljanju međunarodnih odnosa i euro-atlantskih integracijskih procesa u BiH. Cilj VPI BH je, pružiti pomoć državnim institucijama pri otkrivanju slabosti i promociji vrijednosti prisutnih u tim procesima, radi povećanja efikanosti bh. Institucija u ispunjavanju predstojećih obaveza.

Julij, 2016.
